

Välfärdsbrottslighet och otillåten påverkan

Vad har hänt sen?

Välfärdsbrottslighet - definition

När en aktör – företag, förening eller privatperson – otilbörligen utnyttjar kommuners och regioners välfärdssystem för egen vinning. (SKR)

Inom alla områden där det finns möjlighet att göra en vinst, för egen del, för ett företag eller en förening, förekommer det brott och oegentligheter!

Hemställan till regeringen december 2022

- Inför ett nytt brott – otyllåten påverkan
- Möjlighet att lagföra vissa brott som brott mot offentlig verksamhet, där verksamhetens juridiska person blir målsägande i stället för den enskilde tjänstepersonen.
- Möjlighet att sekretessbelägga utredningsprocess
- Förbud att filma i socialtjänstens lokaler
- Ökat ansvar för sociala medieföretag

Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier (SOU 2024:1)

- I betänkandet föreslås bland annat *skärpt maxstraff* för våld eller hot mot tjänsteman och att **förolämpning mot tjänsteman** och **angrepp mot tjänsteman** införs som nya brott.

Lämnades 11 januari 2024

SKRs remissvar

- Utredningen har inte kommit tillräckligt långt i skyddet av de offentligt anställda.
- Myndigheten eller arbetsgivaren, i stället för den enskilde tjänstemannen, borde ses som målsägande vid brott enligt 17 kap.BR
- Brottet otillåten påverkan bör införas
- SKR förutsätter att en djupare analys görs av vilka yrkesgrupper inom kommun och region som omfattas av de föreslagna nya brotten i förhållande till begreppet tjänsteman vid myndighetsutövning.
- Tillsätt en utredning för att se om möjlighet finns att i dokumentation ersätta namnet på handläggande tjänsteman med en annan uppgift på det sätt som föreslås i promemoria 2023/02861 Stärkt skydd för vissa polisanställda.
- SKR förutsätter att polisen tillförs resurser och gör adekvata prioriteringar så att anmälda brott kan tas om hand.

Lägesbild

- Välfärdsbrottslighet – kriminell ekonomi
- Infiltration

Polisens lägesbild kriminell ekonomi

Goda vinstmöjligheter

**100–150
miljarder**

= vinster som delvis investeras i större brottsupplägg

Marknaderna för brottsvinster har kraftigt expanderat:

- Narkotikamarknaden har vuxit över tid.
- Digitaliseringen möjliggör stora bedrägerier och utpressning mot privatpersoner och företag. Digitaliseringen + privatiseringar förenklar bedrägerier mot välfärdssystemet.
- Den fria rörligheten har gjort Sverige till en stor marknad för stöldligor.

Intäktskälla	Miljardvinster
Narkotika (försäljning i första ledet)	1,8-2,8
Bedrägerier	5,8
Stöld	2
Välfärdsbrottslighet	11-27
Kvalificerade välfärdsbrott	13
Momsbedrägerier	4,5
Svarta inkomster	91
Avsiktligt felaktiga välfärdsutbetalningar	8-20

Narkotikamarknaden har traditionellt varit den största intäktskällan, men nu bidrar svart ekonomi och utnyttjande av välfärdssystemen ännu mer till den kriminella ekonomin.

Vinster från välfärdsbrott där organiserad brottslighet står för en mindre del

Polisens lägesbild kriminell ekonomi

Infiltration

- Finns både i kommuner och regioner
- Strategiskt placerade – socialtjänstens myndighetsutövning, bygglov, föreningsbidrag, alkoholutskänkning, läkare

Möjliggörare för kriminella nätverk

Om möjliggörare i kommunal, statlig och privat sektor

- Personer som genom sin anställning eller sitt uppdrag i det legala samhället hjälper kriminella nätverk.
- Används av kriminella nätverk för att underlätta, effektivisera och diversifiera den kriminella affärsverksamheten, delvis som ett svar på ökat och stärkt arbete mot organiserad brottslighet.

(Brottsförebyggande rådet rapport 2024:2)

Stöd från SKR

- Fördjupad lägesbild regioner och kommuner på strategisk nivå avseende otillåten påverkan och välfärdsbrottslighet – möten och samtal
- Nätverk kommuner otillåten påverkan
- Nätverk regioner, välfärdsbrottslighet (18 st)
- Nätverk kommuner, välfärdsbrottslighet (48 st)
- Samarbetsrum för kommun- och regionanställda för erfarenhetsutbyte mm
- Konferenser, nyhetsbrev, metodstöd, skrifter, poddar och lärande exempel
- Samverkan med andra myndigheter såsom EBM, Skatteverket, Polisen, Brå

Stöd från SKR

- Hemställan 2022 om otillåten påverkan mm
- Hemställan 2023 avseende hälso- och sjukvård och tandvård
- 2 stycken metodstöd - systematiskt arbete mot välfärdsbrottslighet

På gång

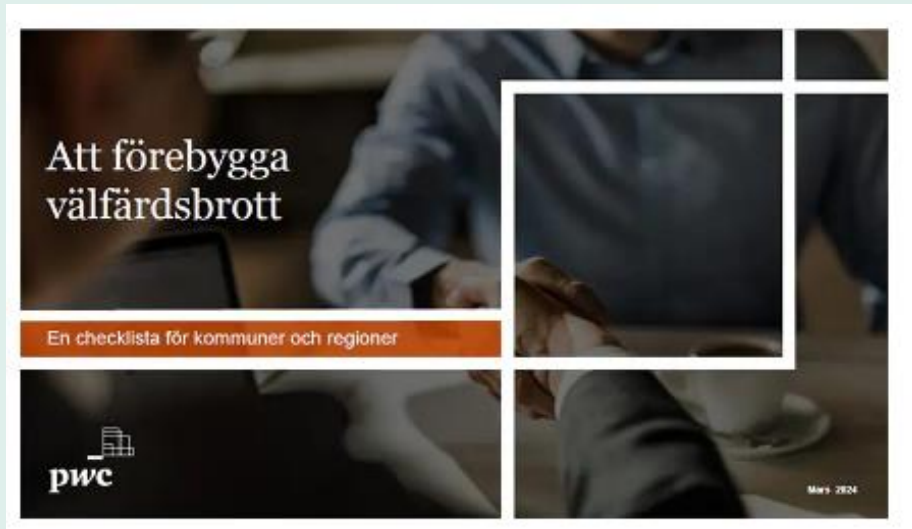
- Vägledning – Förebygga, upptäcka och motverka välfärdsbrottslighet vid upphandling
- Kartläggning av arbetet mot välfärdsbrottslighet i landets kommuner
- Välfärdsbrottslighetsvecka, vecka 43. **Fysisk konferens 24-25 oktober**

<https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang/kalenderhandelser/attforebyggaochmotverkavalfardsbrottslighet.81271.html>

**Boka in
redan nu**

Nya stödmaterial – fokus på verkstad

Områden för att stärka arbetet mot välfärdsbrottsligheten

1. Medvetandegör

2. Identifiera och analysera risker

3. Stärk närvaron av kontroll

4. Uppmärksamma och analysera avvikelser

5. Skapa organisatoriska förutsättningar

6. Samverka internt och externt

7. Agera vid välfärdsbrott och lär av situationen

8. Omvärldsbevaka och lär av omgivningen

Utredning om kommunal anslutning till Utbetalningsmyndigheten

(Slutredovisning 20 december 2024). Inrättades 11 maj 2023.

Utredaren ska bl.a:

- kartlägga omfattningen av felaktiga utbetalningar från kommuner och regioner till enskilda individer, företag och föreningar,
- analysera de rättsliga förutsättningarna för kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet, och
- lämna flera alternativa författningsförslag om kommunal anslutning, där ett av förslagen ska innebära att Utbetalningsmyndighetens system med transaktionskonto för utbetalningar från statliga myndigheter även ska omfatta de kommunala utbetalningar som omfattas av kartläggningen.

Särskild workshop med utredningen 28 maj kring kommuners och regioners verksamhet, förutsättningar och begränsningar

- Demokratidagen – seminarium om otillåten påverkan

Det demokratiska samtalet, spelregler i fullmäktige, otillåten påverkan mellan förtroendevalda

- Allmännyttan – ny lagstiftning om att vräka kriminella

Omfattas bolagens personal av ny lagstiftning om skydd för offentliganställda

- Kartläggning av felaktiga utbetalningar

3026 ärenden, 720 polisanmälningar år 2022. 50 % av ärendena ännu ej hanterade, 48 % har lagts ned, 2 % fällande domar. 1 ärende friande dom. Många ärenden läggs ned trots bevis i ärendet. Tvekar att polisanmäla då omfattande arbete och man vet att det ändå inte leder någonvart.

Revision och välfärdsbrott

Välfärdsbrott och korruption - Hur har revisionen granskat det förebyggande arbetet?

Vad?

Revisionsrapporter under 2021-2023
Område:
välfärdsbrott,
korruption och otillåten påverkan

Vilka?

Samtliga kommuner och regioner

- 72 revisionsrapporter kommuner
- 21 revisionsrapporter regioner

Hur?

Sökning via kommuners och regioners hemsidor

Granskningsområden i kommuner

- Övergripande arbete – styrdokument, rutiner m.m.
- Ekonomisk bistånd – säkerhet i beslutsprocessen
- Föreningsbidrag – styrning och uppföljning
- Kontroll av externa utförare – ex. hemtjänst och assistans
- Upphandling/avtalshantering
- Otillåten påverkan på myndighetsbeslut inom socialtjänst

Granskningsområden i regioner

- Övergripande arbete för att förebygga – styrdokument och rutiner
- Projektansökningar – t ex företagastöd
- Upphandling/avtal
- Övergripande arbete mot korruption
- Otillåten påverkan generellt

Revisionens rekommendationer kommuner

- Värdera risker för välfärdsbrott i kommunens riskanalys avseende intern kontroll
- Utbilda medarbetare och förtroendevalda
- Besluta om nya styrdokument avseende välfärdsbrott
- Utöka samverkan internt och externt
- Öka systematiska kontroller
- Inför visselblåsarfunktion och gör den känd

Revisionens rekommendationer i regioner

- Besluta om nya styrdokument
- Inför och öka systematiska kontroller
- Värdera risker för välfärdsbrott i riskanalys avseende intern kontroll
- Utbilda medarbetare och förtroendevalda
- Skapa bättre avtalsuppföljning

Hinder för arbetet

– röster från kommuner och regioner

- Socialtjänstens grunduppdrag – tillit och kontroll
- God service eller kontroll – konflikt effektivitet/snabbhet
- Det kommunala uppdraget – vad krävs av kommunen?
- Sekretess – hindrar samverkan, osäkerhet om vad som gäller

Hur kan revisionen utveckla sin granskning avseende välfärdsbrott?

- Tydligt fokus i revisionens riskanalys
- Granskningar avseende kommunens lagstadgade brottsförebyggande ansvar och koppling till välfärdsbrottslighet
- Granskning avseende hur säkerställa arbetssätt och säkerhet i förebyggande arbete
- Korruption som en del av otillåten påverkan
- Risk för välfärdsbrott avseende inköp och avtal samt uppföljning
- Regler och rutiner för bakgrundkontroller inför anställning

Aktuellt kommunal revision

Lotta Ricklander

Sveriges Kommuner och Regioner

På gång inom kommunal revision

- Revisorsinspektionen och den kommunala revisionen
- Upphandling av revisionstjänster
- Undersökning förtroende för revisionen
- Revisionens roll i arbetet att motverka välfärdsbrott
- Verksamhetsrevision

Förtroendet för revisionen

Baserat på en undersökning
2023/2024

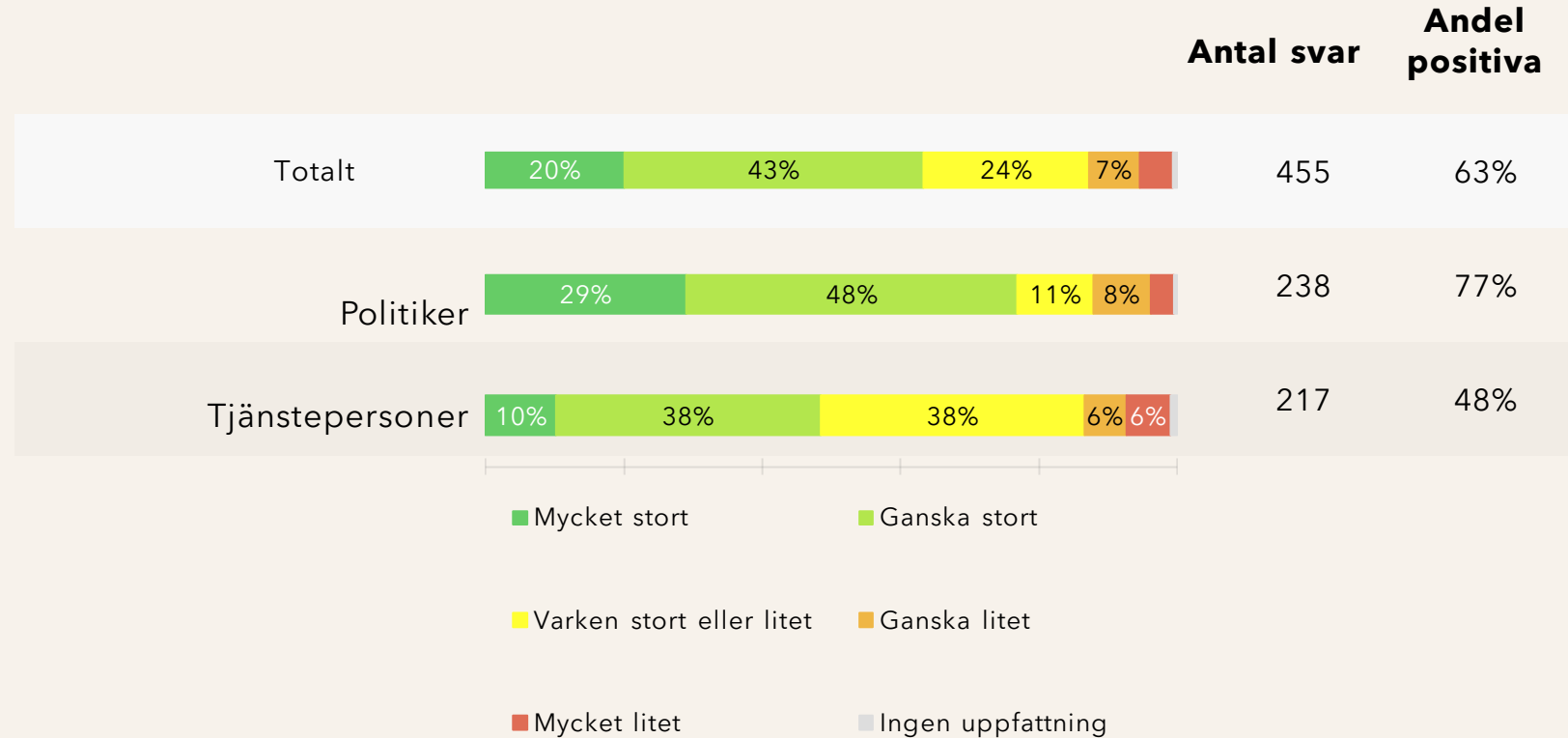
Om undersökningen

Respondenter

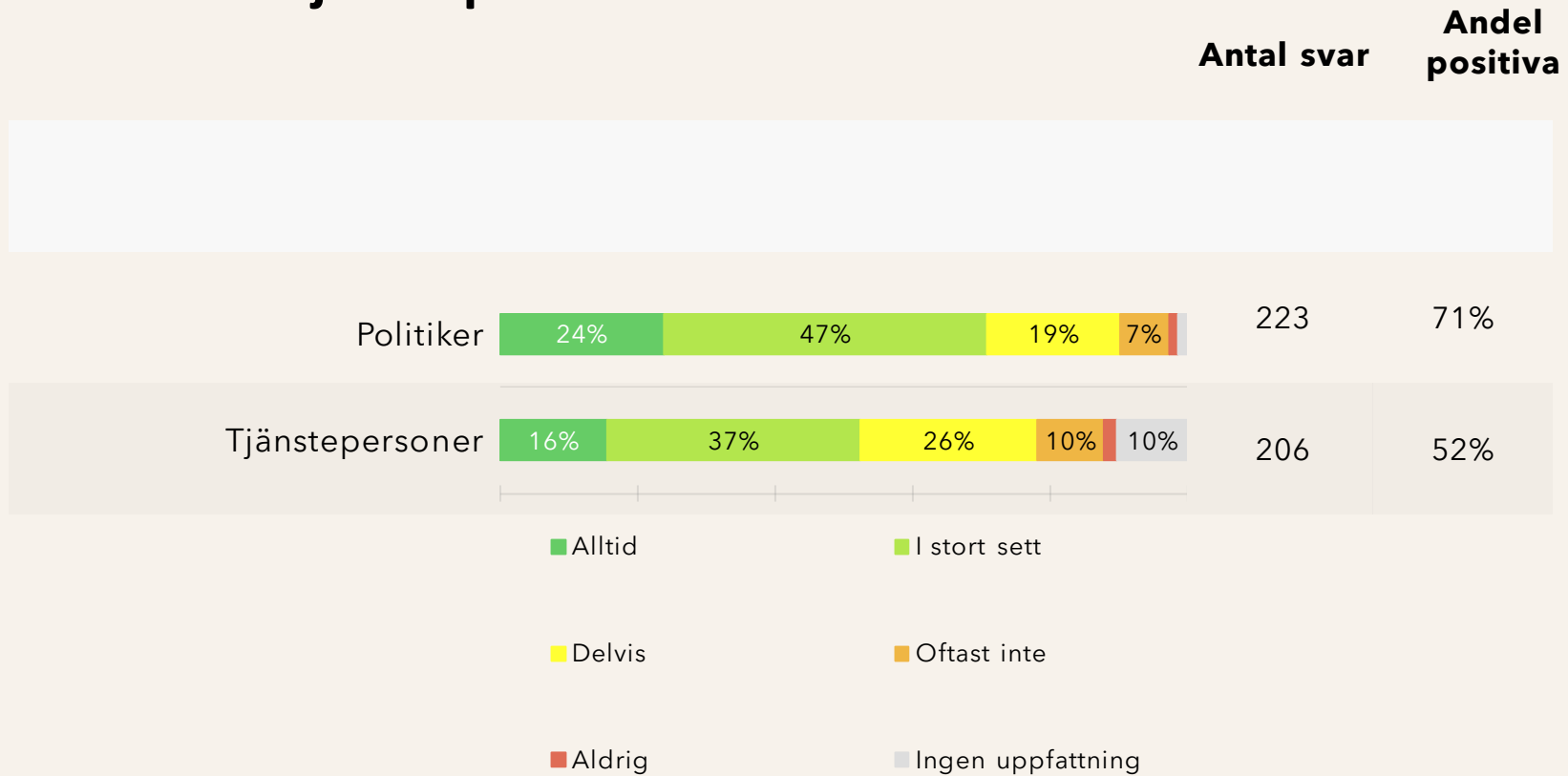
- Politiker: KSO/RFO; KFO/RFO, Nämndsordföranden (barn och ungdom, omsorg, hälso- och sjukvård)
- Tjp: Kommun/regiondirektör, ekonomichef, förvaltningschefer
- Alla kommungrupper
- Webbaserad enkät
- 455 svarande (82 region, 373 kommun)
- December 2023 – Januari 2024

Vilket förtroende har du för revisionen? Politiker och tjänstepersoner

År	Andel positiva	Skillnad
2007	79%	
2013	76%	-3
2018	67%	-9 (-12)
2024	63%	-4 (-16)

Bedömer du att de förtroendevalda revisorerna agerar oberoende? Politiker och tjänstepersoner

Slutsatser om förtroendet för revisionen

- Förtroendet är högt men sjunker över tid
- Fullmäktiges ordförande högst förtroende
- Politiker högre förtroende än tjänstepersoner
- Chefer barn och unga har lägst förtroende
- Endast hälften av tjänstepersonerna anser att revisionen alltid eller i stort sett agerar oberoende

Revisionens granskning

Genomförande

- a. Granskar revisionen enligt dig rätt områden?

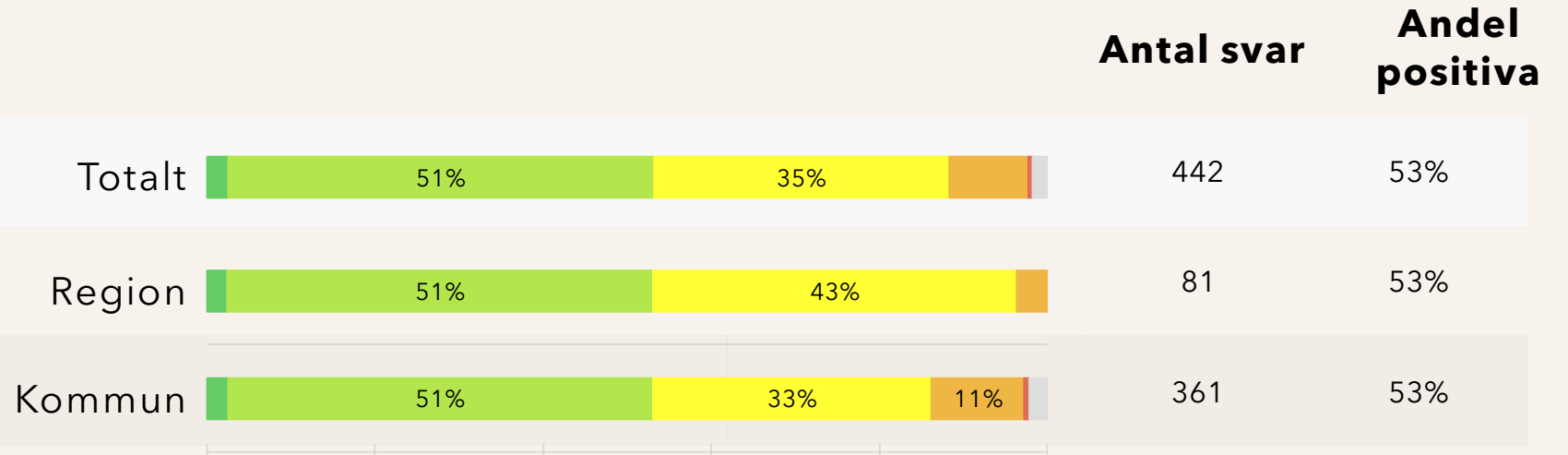
Kvalitet

- a. Hur uppfattar du kvaliteten på den granskning som revisionen genomfört?

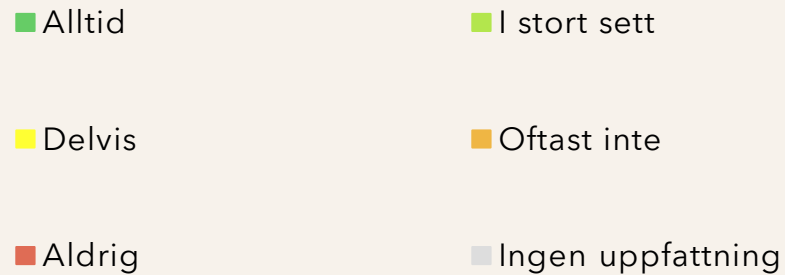
Nytta

- a. Vilken nytta anser du att kommunen/regionen har av revisionens granskning?
- b. Hur viktiga är revisionsrapporter från revisionen för din styrelse/nämnd?
- c. Följer ni revisionens rekommendationer?

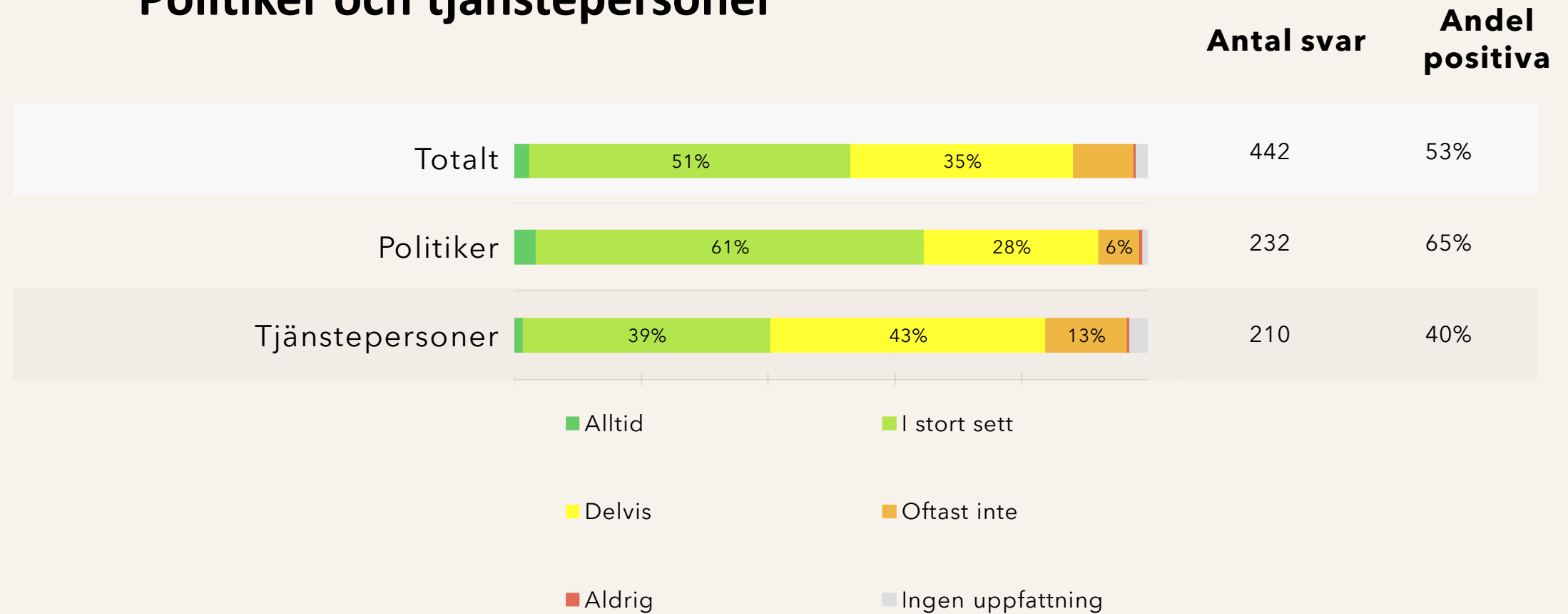
Granskar revisionen rätt områden?

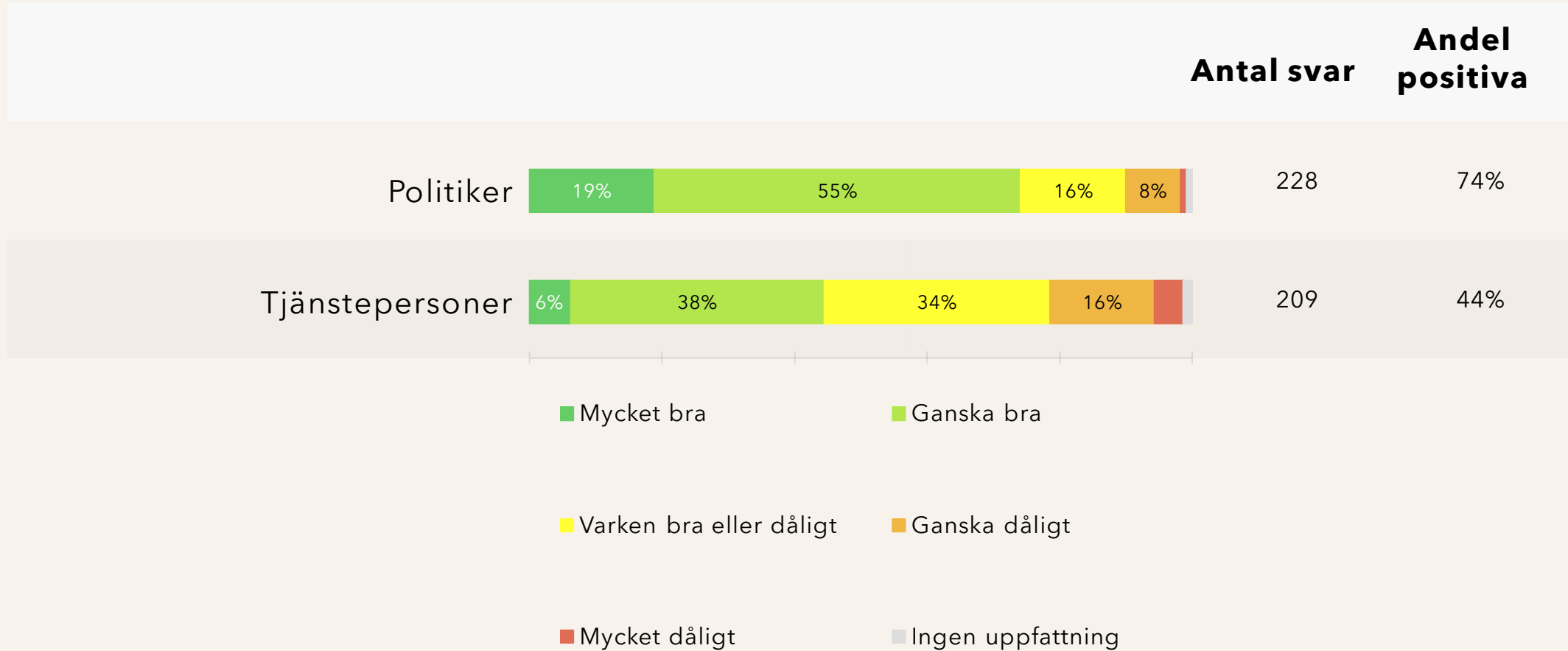
År	Andel positiva	Skillnad
2007	75%	
2013	79%	+4
2018	63%	-16 (-12)
2024	53%	-10 (-22)

Granskar revisionen rätt områden? Politiker och tjänstepersoner

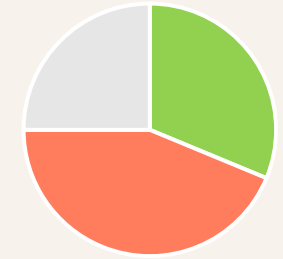

Hur uppfattar du kvaliteten på granskningen? Politiker och tjänstepersoner

Hur uppfattar du kvaliteten på granskningen?

Öppna svar - politiker

32 öppna svar
10 positiva, 14 negativa, 8 neutrala

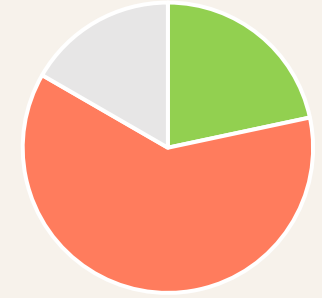
Positiva

- Noggrant och självständigt
- Leder till utveckling
- Nyttå för nämndsledamöter
- Relevanta frågor

Negativa

- Om förtroendevalda:
 - Låg kunskap
 - Drivs av politiskt intresse
- Om sakkunniga:
 - Varierar mycket i kvalitet
 - Dåligt pålästa om kommuner/regioner samt om verksamheten de granskar
 - "massproducerar rapporter" som upplevs vara för allmänna och inte går in på den specifika kommunen/regionen.

Hur uppfattar du kvaliteten på granskningen? Öppna svar - tjänstepersoner

60 öppna svar
13 positiva, 37 negativa, 10 neutrala

Positiva

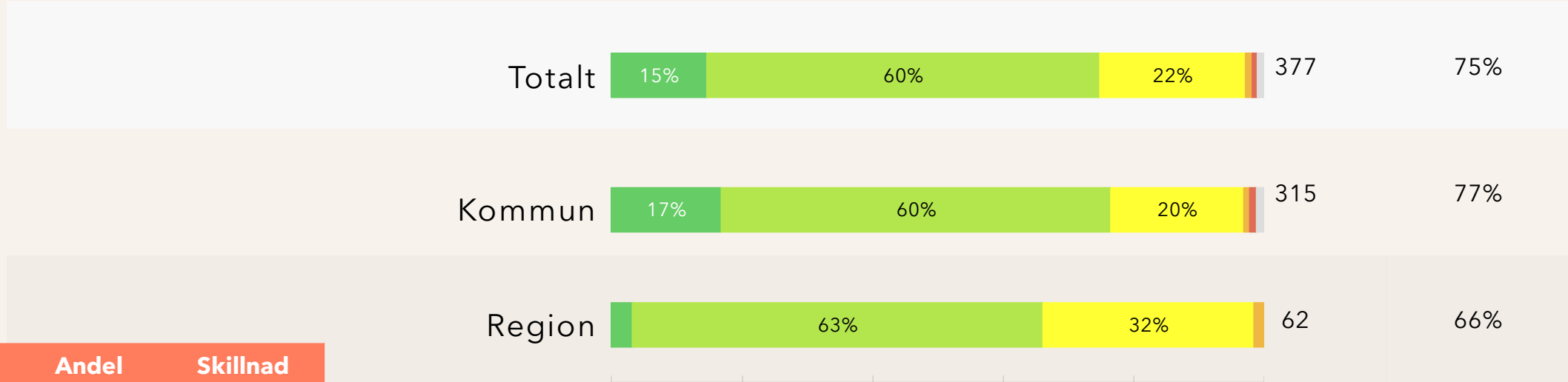
- Kan vara väldigt bra kvalitet
- Bra att verksamheten får sakgranska
- Bra när det är tydligt att det gäller specifikt vår kommun
- Noggrant

Negativa

- Metodiken kan utvecklas, för få stickprov, för få intervjuer
- Svårt att följa analysen och förstå slutsatserna
- För detaljerade frågor, sakfel
- Juniora konsulter med låg kunskap
- För standardiserat

Följer ni revisionens rekommendationer?

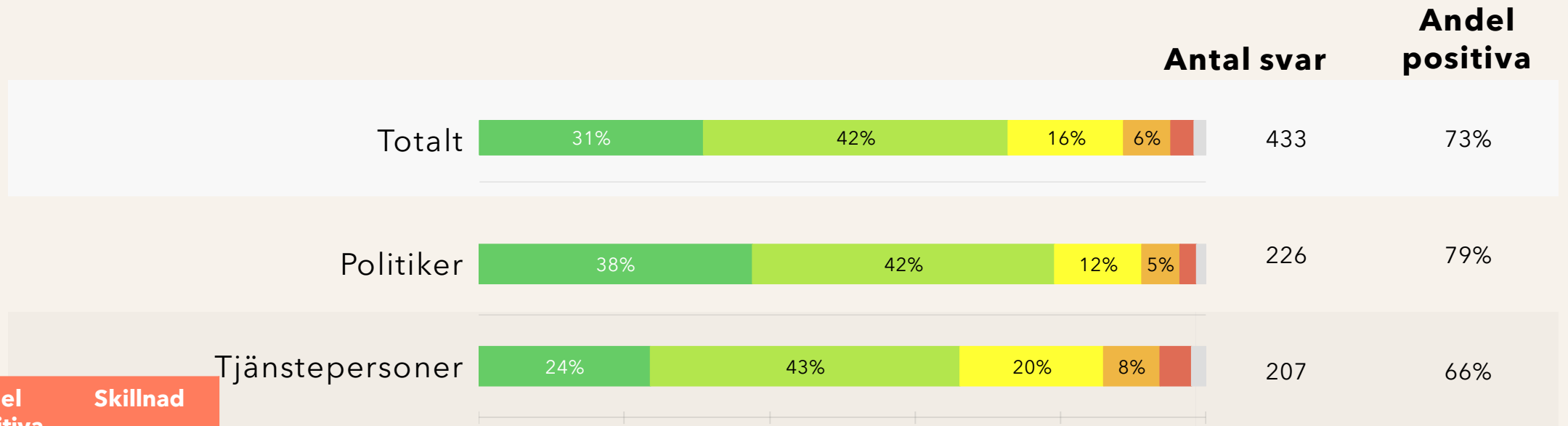
Antal svar **Andel positiva**

År	Andel positiva	Skillnad
2007	88%	
2013	88%	0
2018	85%	-3 (-3)
2024	75%	-10 (-13)

- Alltid
- I stort sett
- Delvis
- Oftast inte
- Aldrig
- Ingen uppfattning

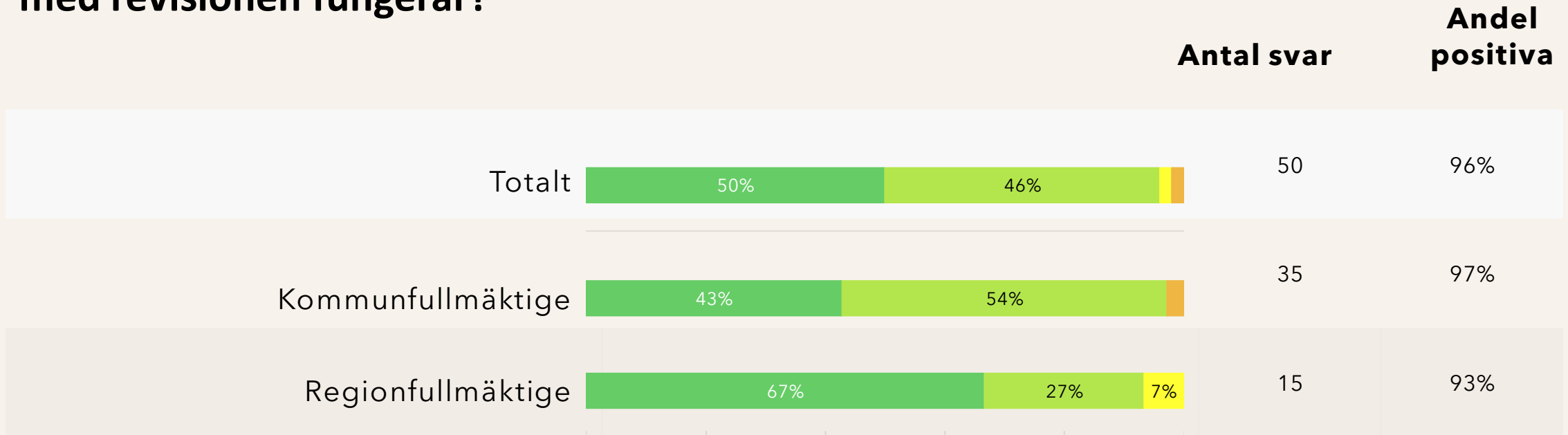
Hur bedömer du att dialogen med revisionen fungerar? Politiker och tjänstepersoner

År	Andel positiva	Skillnad
2007	80%	
2013	75%	-5
2018	73%	-2 (-7)
2024	73%	0 (-7)

Hur upplever KFO och RFO att samarbetet med revisionen fungerar?

■ Mycket bra

■ Ganska bra

■ Varken bra eller dåligt

■ Ganska dåligt

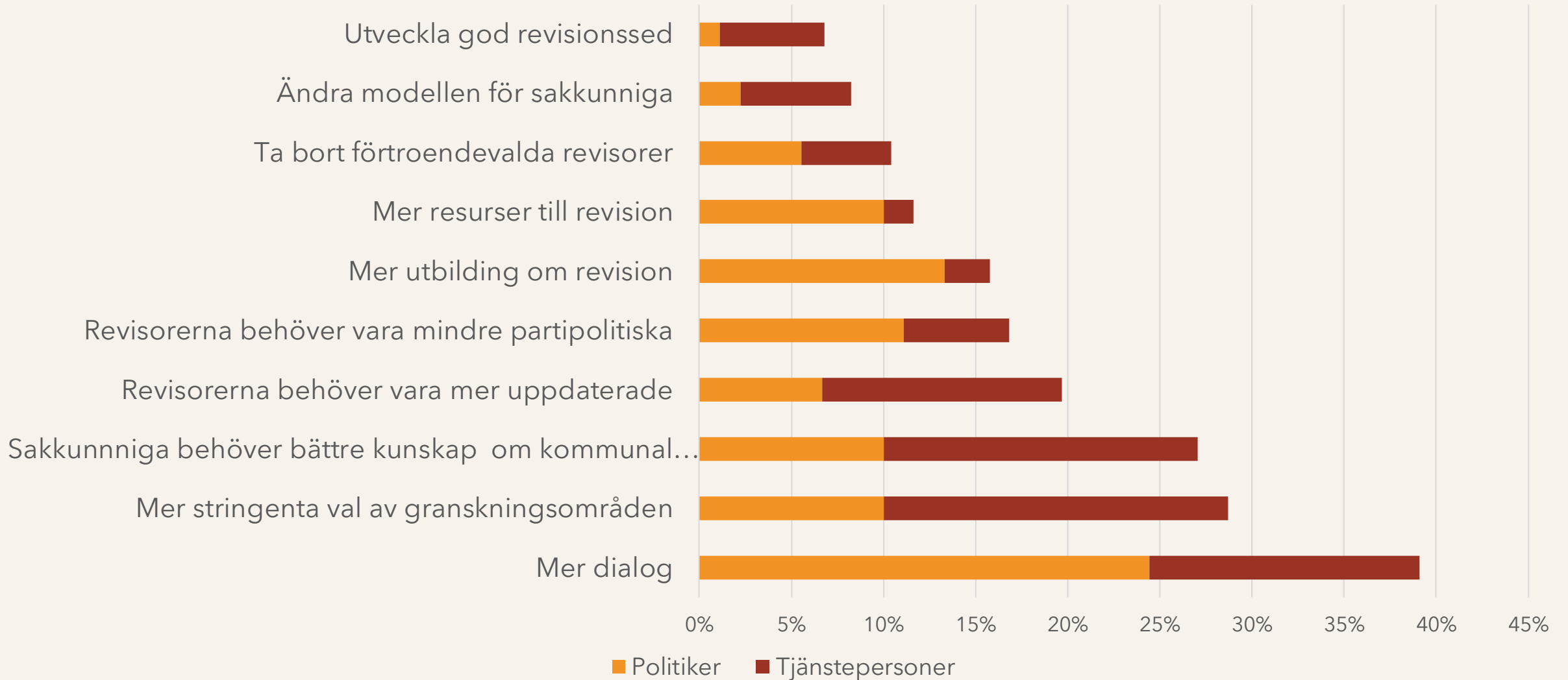
■ Mycket dåligt

■ Ingen uppfattning

Hur nära är samarbetet med revisorerna?

År	Andel positiva	Skillnad
2013	65%	
2018	83%	+18
2024	96%	+13 (+31)

Förslag till utveckling - de 10 mest förekommande

Publicerad 7 mars 2024

Kommunal revision

SKR:s uppdrag är att stödja, stärka och utveckla den kommunala revisionen. Det gör vi genom att normera god revisionsledning, ge kommuner och regioner stöd och råd inom kommunal revision med mera.

Den kommunala revisionen är ett lokalt demokratiskt kontrollinstrument med uppdrag att granska den verksamhet som bedrivs i kommuner och regioner samt pröva ansvarstagandet. Den granskar på fullmäktiges uppdrag. Revisorerna är förtroendevalda och de biträds av sakkunniga yrkesrevisorer. Tillsammans prövar de om verksamheten är ändamålsenlig och effektiv, om styrningen är tillräcklig och om räkenskaperna är rättvisande.

👉 Fakta om kommunal revision

👉 God revisionsledning finns som

Demokrati, ledning, styrning

Kommunal revision

Att vara förtroendevald revisor +

Fullmäktiges ansvarsprövning

God revisionsledning

Revision i kommunala aktieföretag, stiftelser med flera

Revisorernas arbetsdokument, mallar +

Revisorernas handlingar

Standard kommunal räkenskapsrevision

Nyhetsbrev kommunal revision

- Klicka:
<https://skr.se/skr/tjanster/epostutskickprenumerera/periodiskautskicknyhetsbrev.1043.html>
- Anmäl med din e-postadress